

Ova pripovijetka opisuje troje ljudi iz Cetinske krajine čiji su se životi počeli isprepletati. Rašica Crnošija bio je momak mrka pogleda i krupna stasa. U mladosti svojoj zaljubio se u Stanu, najljepšu djevojku u cijelom selu. Namjeravao ju je oženiti, ali Stana se nije htjela udati za njega nakon što je dobila crne boginje koje su je unakazile. Rašica ju je i takvu želio zaženu, ali ona nije htjela nikako, tako da ju je Rašica na kraju pustio. Umjesto nje oženio je bogatu Lucu koju nije volio, a Stana je pošla zasiromaška Iliju. Nijedno od njih dvoje nije bilo sretno. Rašici je njegova Luce rodila sina Salka. Uskoro nakon toga Rašica se dao u hajduke i tako postao strašilo turcima. U kući je počeo boraviti tek kad mu je žena umrla. Salko je zavolio Martu, kći Staninu, i htio je oženiti. Ali i Rašica je volio istu tu Martu, iako je bila 30 godina mlađa od njega. Podsjećala ga je na njenu majku Stanu, i vjerojatno je to bio izvor njegove zaljubljenosti. Svake godine se tradicionalno u Sinju održavala alka, ali ova alka je bila posebna zato što na njoj prvi put u životu nastupa Rašica Crnošija. Mislio je alku trčati i njegov sin Salko, ali Rašica mu to nije dopustio, nego ga je stavio na mjesto svog alkarskog momka. Ali Salko je bio zadovoljan, jer mu je otac dopustio da oženi Martu. Rašica je osvojio tu alku, i to sa 15 punata. Svi su bili sretni osim Salka koji je primijetio ozareno lice njegove Marte dok je gledala njegovog oca. Tu istu večer Marta je Rašici rekla da nikad neće poći za Salka. Od tog dana Rašica je po cijele dane bio u lovu, vidno izbjegavajući Salka. A Salko je uporno dolazio do Marte, ali Marta ga je vješto izbjegavala. To izbjegavanje mu je već dosadilo, pa je jednom otišao do Marte s namjerom da je zaprosi. Marta ga je odbila i potjerala iz kuće, dok je Stana počela nesvjesno govoriti kako ga Marta neće zato što voli Rašicu. Salko je poludio i počeo razbijati i bacati sve što bi mu došlo pod ruku. Nakon toga je nestao, nitko u selu nije znao gdje se nalazi. Već je iduća alka bila na pomolu. Seljani su već polako i zaboravljali Salka, svi su razmišljali o alci.

Svi, osim Rašice. Rašica te godine neće trčati alku jer još uvijek traži svog sina Salka. Nedolazak Rašice na alku razočarao je mnoge posjetioce, a svijeta je na toj alci bilo više nego ikad. Ali bilo je drugih iznenađenja na alci. Odjednom se pojavio neki konjanik na jadnom, mršavom konju, okićen svakojakim stvarima pokupljenim sa smetlišta. U ruci je umjesto koplja imao ostan kojim se ojakaju volovi. Taj alkar čudnog izgleda namjeravao je baciti alku u zrak i opet je dočekati na "koplje", a kad mu to nije uspjelo samo je nastavio dalje jahati. Nakon cijele te predstve neko je u tom čudnom alkaru prepoznao Salka, i počele su kružiti svakakve priče o njemu, njegovom ocu i Marti. A Salko je nastavio lutati, i kad bi god vidio nekog govorio je da će oženit maćehu kad mu umre otac i kad osvoji alku. Analiza likova: Rašica Citati: "Čudan je i nemiran bio život Rašice Crnošije, oca Salkova. Razmazio se kao jedinač u bogatih roditelja, ali nije omekoputio, jer se za takvu čeljad nije ni čulo u Cetini. Samo se naučio da ga odveć hvale i da se izvrši sve ono što želi." "Kad mu pomriješ roditelji i kad učesta pucatanje na turskoj međi, odvrže se od kuće i bude harambaša hajdučki. Tako postade strašilo turcima, a i drugima što trgovahu s njima. Tad nastadoše i one pjesme o Rašici harambaši, velikom junaku radi koga plaču kadune i bule." "Još su ga izabrali i za glavara sela Begluka, no Rašici Crnošiji se činilo da i ne može biti drugačije, ali ostade svejedno otrešit i zao. Ali u zadnje doba kao da se nešto promijenilo. Nije više bio onako mrk već mnogo veseliji, te kao da se nasmijehne koji put i onda kad se nije imalo čemu smijati. Lice mu se preobrazilo i postalo mnogo mlađe, a ubojite oči stale sjati blagom vatrom kao i u sina mu Salka. I nije više pjevao izaglasa hajdučke već potihom same djevojačke pjesme, a seljani govorahu: Eto je postao glavara, ima sina zdrava momka i punu kuću svega, pa zašto da se ne veseli? Zato mu i odoše hajdučke misli." "Kad se iz hajduštva vratio, kloni ga se svatko i jedva se odazvao kad bi ga pozdravljali. Samo je gradio i gradio svoju novu kulu na tri zboja pod Orlovim stjenama s visokom avlijom i puškarnicom kao kakvu tvrđavu. I bio je jedino sa Salkom, kao da je želio nadoknaditi sve ono vrijeme što nisu

bili zajedno. Ali kad bi mu Salko nešto govorio, okrenuo bi glavu kao da ne čuje. Tako je bilo sa svakim, jer je mislio da nije nitko što on, a sa sinom mu se zato činilo da je još pravo dijete. No i seljani su se klonili njega.” “Nego, nitko nije znao za tu ljubav, niti je tko mogao i naslutiti što mu je u srcu. Pa ni on sam krop cijele te prve dvije godine ne reče ni riječi o Marti. Samo bi je katkad čudno i oštro pogledao u oči kao da je pita: Ta je li moguće da me ne razumiješ? Ili je moguće da ne znaš kako te ljubim ako i mučim?” Rašica je bio stari hajduk, vitak, prodorna pogleda. U mladosti svojoj volio je Stanu, ali nije mogao s njom biti. Zato se oženio s “dotaricom” Lucom, tek toliko da ne ostane samac. Luce mu je rodila sina Salka i umrla nedugo zatim. Rašice su se svi seljani bojali i poštivali ga. Bio je nepristupačan čovjek i nije imao prijatelje. Živio je samo za sebe i u zadnje vrijeme za sina Salka, izolirajući se u kuli koju je sam sagradio. Ali, jednog dana primijetio je Martu, kći Staninu.

Probudili su se u njemu stari osjećaji prema Stani, ali ovaj put usmjereni na njenu kći koja jako nalikuje na Stanu u mladim danima. Nesretan je bio kad je saznao da tu istu Martu ljubi i Salko. Jedne godine odlučio je sudjelovati u alki, a ta alka mu je izmijenila život. Ta alka udaljila je njegova sina od njega, učinila ga seoskim herojem, donijela mu je Martinu ljubav. Nakon toga njegov sin je pobjegao od njega, zamrzivši ga. Rašici je bilo žao Salka, tražio ga je po livadama, okolnim selima itd., ali ništa od svojih osjećaja nije pokazivao u javnosti. U očima javnosti je još uvijek bio hajduk Rašica bez osjećaja. Nitko nije znao da i takva judina poput Rašice može voljeti i biti voljen. Marta Bila je pametna djevojka, ali su je ondašnji ljudi smatrali čudnom, djelomično zato što je bila kći Stane, vještice. Bila je najljepša djevojka u selu, ali je nitko nije htio uzeti za ženu. Svi su je se bojali osim Rašice i Salka. Ženina uloga u Begluku oduvijek je bila ograničena na kućne poslove te rađanje i odgajanje djece. Ali ne i u Martinom slučaju. Beglučani su smatrali da je Marta kriva zato što je Salko poludio.

Na čelu sa starcom Vukeljom javno su je optužili i rekli joj da se trebala udati za Salka a ne za Rašicu, a ona se obranila sljedećim riječima: “Čast tebi starče, ali ne govoriš pravo! Što sam imala učiniti kad sam zavoljela Rašicu više nego Salka? Tko može zapovijediti meni i drugoj koga će ljubiti kad to ne možemo zapovijediti ni samoj sebi? Pa ti bi htio, da sam prevarila Salka i došla u njegovu kuću voleći Rašicu? Iako sam znala da sam Salku draga, nisam mogla znati da će mu se dogoditi ono što mu se dogodilo, a meni ga je žao više nego ikome od vas... A i da sam znala, ne bih se udala za njega, ali ne bih ni za Rašicu. Sada nisam kriva, no da sam pošla za njega, prevarila bih ga grdno i morala bih opet varati i lagati svaki dan... A ja varati i lagati ne znam.” Nakon tog monologa seljani su bili puni odobravanja za njenu ljubav prema Rašici. Nisu je više smatrali krivom za Salkovo stanje, kao što je više nisu smatrali ni čudakinjom. Bila ja prva djevojka koja je progovorila o svojim osjećajima prema nekom momku i o ljubavi. Svima je bilo čudno slušat takav govor, ali je svima bilo drago da su ga čuli od nje.